

جشنِ آبان‌گان

جشن‌های ایران زمین

ویسپوبیش، سال ۱، شماره ۵

نفیسه دستورانی (تیروژ)

بازسازی‌شده‌ی نقشی کهن از فرشته آناهیتا یا آبان

ایرانیان باستان، بنا بر همین معتقدات، آب را آلوده نمی‌کرده‌اند و در آن زباله و مُردار نمی‌انداخته‌اند، همچنین از آبی که رنگ و بو و مزه‌اش تغییر کرده است، برای شستشو و آشامیدن استفاده نمی‌کرده‌اند. به دلیل همین اهمیت بالای آب، سه جشن از جشن‌های دوازده‌گانه‌ی باستانی ایران، به بزرگداشت آب و فرشتگان مرتبط با آن است. آبان‌گان، که دهم آبان هر سال برگزار می‌شود، سومین این جشن‌ها در فرهنگ ایرانی‌ست.

«آب، فرّه ایزدی بخشد به آنکه او را بستاید».
آب از گذشته تاکنون، در میان همه‌ی مردم و جنبندگان جهان، جایگاه ارزشمند و مقدّسی داشته و دارد؛ سرچشمه‌ی حیات و زندگی‌بخش به انسان و حیوان و نبات است و پاک‌کننده و لطیف و محترم. در فرهنگ ایرانی که همه‌ی عناصر طبیعت را مقدّس و وَرجاوند می‌شمرد آب جایگاهی بس والا دارد و پاکیزه نگاه داشتن‌اش، توصیه می‌شود.

تاریخچهی آبان‌گان:

در پیدایش جشن آبان‌گان آورده‌اند که در میانه‌ی جنگِ ایران و توران، افراسیاب تورانی دستور ویرانی نهرها و کاریزها را داد تا از این راه، لشکر ایران را از آب محروم کند. پس از پایان جنگ، "زو" پسر "تهماسب" دستور داد تا کاریزها و نهرهای ویران‌شده، لای‌روبی و مرمت شوند و بدین ترتیب در روز آبان‌گان، دوباره در شهرهای ایران زمین آب گوارا جاری شد.

یا به روایتی دیگر، در این روز پس از چند سال خشکسالی سهمگین در ایران، باران گرفت، خرمی و سرسبزی گسترده شد و فقر و بیماری از میان رفت.

البته شاید فارغ از این روایت‌ها باید دلیل اصلی وجود این روز را در تلاقی تقویمی روز آبان با ماه آبان دانست که مطابق با سنت‌های دیرین ایرانی، جشن فرشته‌ی آن ماه و روز (۱۰ آبان) خواهد بود.

آئین‌های آبان‌گان:

آبان‌گان در میان ایرانیان و پارسیان هند، جایگاه ویژه‌ای داشته است. مردمان در این روز، جامه‌ی سپید پوشیده و در شهرهایی که دریا یا رودخانه در دسترس بوده، به کنار آب می‌رفته و اوستا و "آبان‌یشت" می‌خوانده‌اند. در شهرهای دیگر نیز مردم در نیایشگاه [آناهیتا] گرد هم جمع می‌شده و به ذکر فلسفه‌ی آبان‌گان و اهمیت آب می‌پرداخته‌اند.

سپس سوگند می‌خورده‌اند که آب را آلوده نکنند و برای همگان آرزوی بهروزی، خرمی و برکت می‌کردند.

دید و بازدید، جشن و شادی، گستردن سفره‌ی آبان‌گان نیز از دیگر آئین‌های این جشن به حساب می‌آمده است. گل ویژه‌ی آبان‌گان، نیلوفر بوده زیرا این گل به فرشته‌بانو آناهیتا تعلق و پیوستگی داشته است.

برگزاری جشن آبان‌گان
توسط زرتشتیان در ایران امروز

آناهیتا، فرشته‌ی آبان‌گان:

درخشان، نیرومند، زیبا، خردمند، پاک، آزاده و بلندقامت یاد شده است؛ بانویی که کمربندی تنگ بر میان بسته، مویی درخشان تا مُچ پا کشیده دارد، تاجی با صد ستاره‌ی هشت گوش بر سر نهاده و بالاپوشی زرین بر تن کرده است. آناهیتا غرق در زیورهای باشکوه، سوار بر مرکبی با چهار اسب سپید، بر پهنای آسمان می‌تازد و از آب‌های زمین پاسداری می‌کند. در کنار هر رودخانه و دریا نیز کاخی با هزار ستون برای او برپاست.

گل نیلوفر آبی

افزون بر گل نیلوفر که نماد بانو آناهیتا و آبان‌گان است، انار نیز نماد او در میان میوه‌هاست. شاید برای این که این میوه پُردانه است و همچو آناهیتا نماد باروری‌ست. فرشته آناهیتا، تخم‌های مردان را پاک و زُهدان زنان را برای زایش آماده می‌کند. پس این فرشته با زنان و دختران ارتباط ویژه‌ای داشته و زنان هنگام زایش و دختران برای یافتن همسر مناسب از او یاری می‌خواسته‌اند. و باز چنین است که در آئین‌های ایرانی زنان یا بزرگداشت آناهیتا، به زنان انار هدیه می‌دهند.

ایزد آناهیتا یکی از موجودات روحانی مهم در فرهنگ ایران باستان است چنان‌که بسیاری از معابد باستانی باقی‌مانده از دوره‌های مختلف، مربوط به اوست. آناهیتا را فرشته‌ی باروری و موکل آب‌ها دانسته‌اند و نام کاملش "آردویسور آناهیتا" می‌باشد. "آناهیتا" به معنای نیرومند است و گویا "آردوی" نیز نام رود "آمودریا" (جیحون) بوده که درازترین، پهناورترین و پُرآب‌ترین رود ایران به‌شمار می‌آمده و از بلندای پامیر به دریای فراخکرت (کاسپین) می‌ریخته است (امروزه این رودخانه به دریاچه آرال منتهی می‌شود).

آمودریا

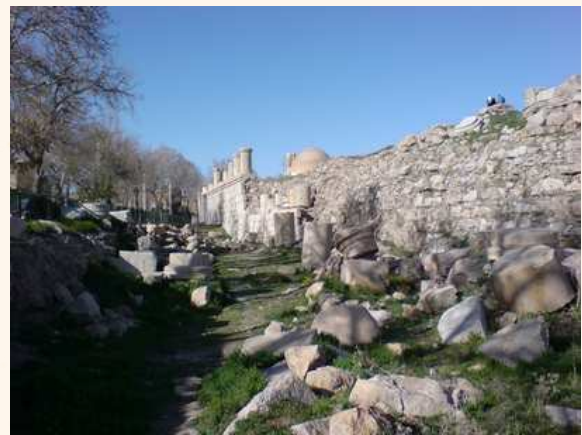
جالب است که نام پارسی سیّاره‌ی زُهره نیز آناهیتا یا همان "ناهید" می‌باشد و نشان می‌دهد که در باورهای نجومی اساطیری، این سیّاره نیز با ایزدبانوی نگاهبان آب‌ها مرتبط بوده است. از آناهیتا در "آبان‌یشت" با صفاتی چون

پایان‌بندی:

هر ساله در دهمین روز از آبان، ما ایرانیان گرد هم می‌آمده‌ایم تا فرشته‌ی نگاهبان آب را ستایش کنیم و به یاد آوریم که آب، این عنصر مقدّس هستی‌بخش، تا چه اندازه بر زندگی و تندرستی ما تأثیر دارد. بر همه ما واجب است که از آب به نیکی مراقبت کنیم و امید که همه‌ی ما در زندگی خود، آب‌بان باشیم.

برای ارتباط با گروه «تیروز» که برگزارکننده‌ی جشن‌های کهن ایرانی در زمان ماست و اطلاع از برنامه‌های ماهیانه‌ی آن، می‌توانید به صفحه اینستاگرام آن مراجعه بفرمایید: iranbytirozh@

همچنین هر ساله در خردادروز از تیرماه، ایرانیان جشن گل نیلوفر را برگزار می‌کنند که جشنی برای دختران است و با فرشته‌بانو آناهیتا ارتباط دارد. بناهای باستانی مانند پُل‌دختر، قلعه دختر و سرآب نیلوفر نیز یادمانی از فرشته هستند. نقش او بر سنگ‌نگاره‌های هخامنشی نشان‌دهنده اهمیت این ایزد از دیرباز در میان ایرانیان کهن است.

نیایشگاه آناهیتا، کنگاور کرمانشاه
عکس از آ.آ. - ۱۳۸۸

به امید دیدار همه‌ی ایران‌دوستان
و علاقه‌مندان در جشن‌های فرهنگی پیشرو...